

"Szerkesztőség

és

kiadó hivatal,

hova az előfizetések és minden, a lapot érdeklő küldemények czi mezendők:

Str. Luterana 8.

ROMÁNIAI

ÉRTESSÍTŐ

Megjelenik havonként egyszer

Szerkesztő és kiadó: Bartalus János.

"Elofizetési díj:

Egész évre . . . 4 frank

Fél évre 2 frank

Negyed évre . . . 1 frank

Egyes szám ára 10 bán

A Bukaresti Magyar Társulat közgyűlése

Folyó év márczius 11-én új szrt. tartotta meg a Buk. Magy. Társulat rendes évi tisztjító közgyűlését, melyen a tagok szokatlan nagy számmal jelentek meg. Az érdeklődésnek s a gyűlésen való számos megjelenésnek egyik fő oka azon kis fűzet alakjában megjelent röpirat volt, melyet a társulatnak négy kicsapott tagja ezen alkalomra bocsátott volt ki a választmány lefolyt évi működése, főleg pedig a tiszteletbeli elnök és titkár személyei ellen irányítva, mint a kik első sorban állanak utjokban a társulat ellenségeinek, gonosz tervük kivételében. A piszkos fegyver azonban, mint eddig mindig, ez alkalommal is visszafelé sült el; mert a népes közgyűlésen nem akadott egyetlen oly tag is, ki solidaritást vállalt volna a bűnnek utján járó négy szerencsét lennel. Még a kit rokonság, vagy más magán érdek fűz hozzájuk, az is szégyelte a dolgot s tiltakozott az ellen, hogy ő velük egy csoportba tartoznék.

A közgyűlés lefolyása a következő volt. Szörnyü Mihály, elnök a gyűlést megnyitja.

1. Felolvastatik az 1899 évről szóló «Értesítő» az abban foglalt számadással együtt, mely ki lévén nyomtatva, a gyűlés előtt 8 nappal a tagoknak megküldetett s így mindenkinek módjában állott azt előre tanulmányozni. Itt megjegyeztetik, hogy a piros borítékú „Értesítő” ismertetik el a választmány által hitelesnek, míg a zöld borítékban lényeges sajtóhibák fordultak elő s néhány név egészen ki is maradott a nyomtatásból, mely hibákat, még a betűk szétszedése előtt, észrevett a választmány s így könnyű volt kiigazítani a sajtóhibákat és 150 darab javított példányt utánnyomtatni. Erre annyival inkább szükség volt, mert az első, zöld borítékú példányok nyomtatása alatt az olvasó osztálynak még 14 hátrálékos tagja fizette be tagsági díját s az «Értesítő» második kiadásában ezek nevei is befoglaltatnak.

Elnök felhívja a gyűlés szavazattal

biró tagjait, hogy tegyék meg észrevételeiket az Értesítőre és az abban foglalt számadásra vonatkozólag.

Hatvani László kérdést tesz az iránt, hogy mi módon fordulhat elő az 1899 évi számadásban pinczeköltés, holott ebben az évben nem is volt árulás.

Elnök felvilágosítja Hatvanit, hogy az árulás 1899 május 23 ig tartott, mert csak ezen naptól kezdve lett a társulat vendéglője bérbeadva.

Meskó János, pártolva Hatvani László által kifogást tesz a számadásban előforduló perköltségek ellen, azt állítván, hogy ezt nem a társulat köteles hordozni, hanem azon választmányi tagok, kik a különböző bíróságok által meg lettek idézve, vagy a kik mások ellen bármi ok miatt pert indítottak.

Elnök megmagyarázza, hogy minden per a társulat nevében, vagy ennek érdekében foly, következésképp a perköltségeket is a társulat köteles hordozni.

A sajtópereket is a társulat érdekében indította a választmány a rágalmazók ellen, kik a román lapokban azt hirdették, hogy az árvizkárosultak javára és a királyné szobrára a társulat által gyűjtött pénzeket megette a választmány és ennek egyes tagjai, holott minden tag előtt tudva van, hogy azon pénzek, mint a kinyomatott «Értesítők» is tanusítják, nyilvánosan lettek elszámolva, következésképp a választmány által kezelt semminemű vagyonban hiány mincs.

Sántha András felfejti, hogy ha a társulat nevében és érdekében folytatott perek költségeit az egyes választmányi tagoknak saját zsebükből kellene fedezni, abban az esetben nem csak jóra való és megbízható, de semminemű választmányi tagot nem lehetne találni; mert arra senki sem vállalkoznék, hogy idejének feláldozása mellett, még pénzbeli áldozatot is hozzon.

Tiszteletbeli elnök azt mondja, hogy a Meskó János felszólalásából úgy tűnik ki, mintha ő is azon kompá-

niához tartoznék, melynek célja a magyar társulat megsemmisítése. Mert megengedni azt, hogy néhány alaptalanul pereskedő, vagy rágalmazó nagyobb összegig megnyerje a társulatot, ez egyenlő a társulat megsemmisítésének szándékával.

Meskó János tiltakozik az ellen, hogy ő a társulat ellenségeinek csoportjába tartoznék. Azt állítja hogy őt a társulat iránti jó szándék vezérelte felszólalásában.

Ezek után a közgyűlés egyhangúlag elhatározza, hogy a jövő évi választmányának is kötelességévé teszi, hogy a jelenleg folyamatban lévő, vagy ezután a társulat érdeke ellen bárki által indítandó perekből lehetőleg egyetlen egyet is elveszíteni ne engedjen, mert a perek elvesztése által nem csak erkölcsi, hanem anyagi kárt is szenvedné a társulat. Mint-hogy pedig a perek folytatása törvénytudást kíván, megfelelő és megbízható ügyvédre is gondoskodják a választmány.

A számadásra vonatkozólag más felszólalás nem történvén, az 1899 évi számadást jóváhagyó tudomásul veszi a közgyűlés.

2. Szóba hoztván azon piszkos nyelvű röpirat, melyet a társulatnak négy kicsapott tagja, névszerint Saier Németh Ignác, Páldeák Sámuel, Sándor György és Pap Sándor egy kis fűzetben adtak ki ezen közgyűlés alkalmára a választmány lefolyt évi működése, főleg pedig tiszteletbeli elnök: Bartalus János és titkár: Csengeri Béla személyei ellen irányítva, a közgyűlés, minthogy a rágalmazók már úgy is perbe vannak adva, egyebet nem tehet, mint azt, hogy újabb is megbotránkozását fejezi ki a már említett négy kicsapott tag magaviselete és javithatatlansága felett.

Ugyanezen tárggyal kapcsolatban Debreczi József indítványozza, hogy a nevezett négy egyén eljárásának helytelenítése mellett, mondja ki a közgyűlés azt is, hogy Saier Németh Ignácot, a lázítók fejét és teljesen megromlott embert, mint a ki

társulatunk megsemmisítésére törekszik, ezután se legyen joga soha egyetlen választmányrak is visszavenni a társulat tagjainak sorába.

A közgyűlés egyhangulag elfogadja Debreczi József indítványát s kimondja, hogy bármiként is alakulna valaha a választmány, *Saier Németh Ignác*ot a tagok sorába újra felvenni nem szabad.

3. Felolvastatott az ujonnan átdolgozott és a múlt év őszén tartott rendkívüli közgyűlés által elfogadott alapszabály egész terjedelmében s ezen rendes közgyűlés által is minden pontjában, ellenvetés nélkül, megerősített.

4. A rendkívüli közgyűlés által az 1897 és 1898 évi számadások felülvizsgálására kinevezett öt tagu bizottság itt is megteszi jelentését, melyet közelebbről egy választmányi gyűlésen már megtett volt.

Egyhangulag kijelenti a bizottság, hogy *Csengeri Béla*, titkár számadásában semmi hibát sem talált sem a bevételeknél, sem a kiadásoknál, következőlegmőt a csalásnak, vagy hűtlen kezelésnek semminemű vádjá sem terhelheti. Felvilágosítást kér azonban a bizottságnak egy pár tagja az italkezelés és erre vonatkozó számadás némely tételeit illetőleg, mely különben a titkár számadását nem érinti.

A kellő felvilágosítások megadása után, közgyűlés az 1897 és 1898 évi számadásokat, úgy a mint annak idejében ki lettek volt nyomatva, egyhangulag tudomásul veszi és jóváhagyja.

5. Olvassatik *Jenei Zsuzsánna* folyamódványa, melyben, hivatkozással arra, hogy ő már 28 év óta rendes fizető tag, jelenleg pedig elnyomorodott, munkaképtelen özvegy, arra kéri a közgyűlést, hogy temetési költségét még most életében fizesse ki neki, hogy ez által is valamit segíthessen nyomorult helyzetén.

Közgyűlés nem térhetvén el az alapszabálytól, folyamódó nőnek kérelmét a jelzett formában nem teljesítheti; tekintettel azonban hajlott kora és munkaképtelen voltára, annyit megteszen, hogy őt a további fizetéstől felmenti, halál esetére pedig 140 frank temetési költségben fogja részesíteni.

6. Egyéb tárgy vagy indítvány nem lévén, elnök úgy a maga, mint az egész választmány nevében lemond, kérve a közgyűlést, hogy az alapszabály értelmében válassza meg tisztviselőit a jövő évre.

Az új választás keresztülvitelére kinevezetik korelnökül: *Farkas Miklós*. Korjegyzők lettek: *Varju Péter* és *Mátéfi József*; ellenőrök pedig: *Fejér Miklós* és *Pósa János*. Ezek vezetése alatt kezdetét vette a választás a következő sorban.

Elnöknek megválasztott közfelkiáltás utján *Bartalus János*, tiszteletbeli elnök, ki azonban hivatkozva másnemű nagy elfoglaltságára és gyenge egészségi állapotára, nem fogadta el az elnökséget, hangsúlyozván azt, hogy mint tiszteletbeli elnök is tehet egyes esetekben szolgálatot a társulatnak, de még sem lesz annyira igénybe véve ideje, mint a rendes, vezető elnöknek.

Ezután *Sántha András* választott meg elnökké, hasonlóképp felkiáltás utján, de, magán körülményeire hivatkozva, ő sem fogadta el azt.

A vélemények megoszolván, titkos szavazatra került ezután a sor, melynek eredménye az, hogy, hat szavazat ki-

vételével, az összes beadott szavazatokkal, ismét a múlt évi elnök, *Szörnyű Mihály* választott meg elnökké.

Ezután meg lettek választva közfelkiáltás utján: a műkedvelő bizottság rendezőjévé: *Csengeri Balázs*, alelnökké *Debreczi József*, gazdává *Hajdu András*, jegyzővé *Fejér Miklós*, könyvtárnokká *Bara Iános*,

Rendes választmányi tagok lettek szavazat többséggel, tiskos szavazás utján: *Bors Miklós*, *Ferencz Antal*, *Botos Iózsef*, *Abrahám Ferencz*, *Németh László*, *Váncsa Mihály*, *Onodi Antal*, *Fekete József*, *Farkas Miklós*, *Trombitás János*. Pótagok lettek: *Gulyás István*, *Tokaji Sándor*, *Rák József*, *Gelei József*, *Sántha András*.

Az eredmény kihirdetése után a közgyűlés, mely este 6 órakor kezdődött meg, éjjeli 10 óra után véget ért.

Brailai ügyek

Egy pár év óta Brailán is a bukarestihez hasonló vizsaly dúl a magyarok között. Ott elébb kezdődött a veszekeedés s úgy látszik elébb is lesz vége, mert már a bűnösök bűnhődésére került a sor. Eddig már be lennének zárva ezek, ha kettő közülök meg nem szököt volna, kik most körözve vannak a hivatalos lapban.

Tudósítónk levele értelmében az alábbiakban ismertetjük a brailai vizsaly keletkezését és folyását a jelen időig.

A brailai ref. egyház gondnoka: *Jáni Gábor* és algondnoka: *Rózsa Sándor* izgatni kezdettek volt az egyház és ennek lelkésze ellen. Az izgatás minden körülmények között hiba, mert azért vannak az egyházi törvények, hogy annak keretében minden felmerülhető sérelem orvosoltassék. *Jáni Gábor* és *Rózsa Sándor* annál nagyobb hibát követtek el, mert izgatásainak okát nem tudták beigazolni. Ezért 1898 január havában hivatalaikból ki lettek téve. Ők azonban ebben nem nyugodtak meg, hanem társakat szerezve maguknak, panaszt emeltek lelkészük ellen az esperesi hivatalnál, püspökségnél, igazgató tanácsnál, sőt még a magyar vallás és közoktatásügyi miniszteriumnál is. Az eredmény az lett, hogy mint alaptalan vádaskodók, a kik állításait nem tudják hitelesen igazolni, mindentűnben el lettek utasítva, minek következtében az egyházi főhatóság utasította *Nagy Sándor* missionarius lelkészt, hogy az alaptalanul panaszlókat, tehát rágalmazókat perelje be és büntettesse meg a polgári törvény által.

A rágalmazók most az által vélték kikerülhetni a büntetést hogy *Nagy Sándor* miss. lelkészt és a brailai ref. halott egylet elnökét a bünyenyítőbiróságnál feljelentették, azt állítván, hogy a halotti egyletnek 4600 frank pénzt elköltötte, saját céljaira használta fel. Erre a román bíróság megindította a vizsgálatot, mely öt hónapig tartott. Az eredmény itt is az lett, hogy a feljelentés alaptalan. Az okmányok levéltárba helyeztetek s a lelkés mint egyleti elnök részére kiadatott a következő bizonyítvány: «Nins és nem is lehet ok arra, hogy *Nagy Sándor* lelkész urat a feljelentés értelmében törvénsen, vagy azon kívül üldözni lehetne».

E bizonyítvány alapján, az egyházi

főhatóság említett utasítása érlelmében, *Nagy Sándor* lelkész a brailai törvény-széknél megtette panaszát a rágalmazók ellen, kérve ezeknek megbüntetését. A tárgyalás napja 1899 october 4 re volt kitűzve, midőn azonban a vádlottak közül kettő nem jelent meg s e miatt 1900 január 28 ra lett elhalasztva a rágalmazási ügy tárgyalása. Ezen idő alatt azonban a vádlottak közül kettő, névszerint: *Jáni Gábor* és *Magyari József* véglegesen elköltöztek Brailáról, vagy a mint levelezőnk kifejezi magát: elszöktek onnan. E miatt aztán a tárgyalás megint elhalasztott folyó év junius 5 re, mely idő alatt a megszököttek körtzetnek.

Az a kérdés, mi indította *Jáni Gábor*t, *Rózsa Sándor*t és társait a *Nagy Sándor* lelkész és a halotti egylet elnöke elleni alaptalan vádaskodásra? Miért akarták minden áron az ő eltávolítását? A vizsgálat rendjén az tűnt ki, hogy mind ezeket azért tették, hogy a halotti egylet pénzt kezdőkre kerítsék s azzal tetszésök szerint gazdálkodjanak. *Jáni Gábor* haragudott, mert első sorban *Nagy Sándor* mint elnök vonakodott *Jáni Gábor*ra, mint teljesen vagyontalan emberre bizni az egylet pénzének kezelését.

*Rózsa Sándor*t, kinek háza van Brailán 1898 május 5-én megválasztották pénztárnoknak s az egyletnek 668 frankból álló kész pénzt megfelelő kezelés és gyümölcsöztetés végett át is adták neki. *Rózsa Sándor* azonban ezen összeget saját céljaira fordította, úgy, hogy a pénz biztosítása végett kénytelenek voltak perbe adni őt. Eddig két foku bíróság tárgyalta ezen ügyet s mindkettő elítélte *Rózsa Sándor*t. A tőke, ennek kamatja és a halotti egylet javára megítélt perköltség eddig 1145 frank és 45 bánra rüg.

Ezek eléggé érthetővé teszik a vizsaly okát, még abban az esetben is, ha a levelezőnk által említett felekezeti izgatások felemlítését mellőzzük.

Furcsa sajtóperi tárgyalás és ítélet

A bukaresti esküdtszék, mint sajtóbíróság folyó 1900 márczius 9/22-én tárgyalta azon sajtópereket, melyeket a Buk. Magyar Társulat választmánya a múlt év őszén, a román lapokban elkövetett rágalmazás miatt, indított volt egyfelől a társulattól kizárt négy tag, u. m.: *Saier Németh Ignác*, *Paldeák Samuel*, *Sándor Görög* és *Pap Sándor* ellen, másfelől a volt vendéglős *Kortobius Daniel* ellen.

A bíróság nem terjeszkedett ki a sérelmet képező kifejezések bizonyítására, hanem kölcsönös hírlapi polémiának minősítette az ügyet s miután román fordításban fel lett olvasva a Bukaresti Magyar Társulat választmányának hírlapilag is nyilvánosságra hozott azon később kelt nyilatkozata, melyben a választmány közölte, hogy vádlottak a társulat kebeléből ki lettek csapva s a mely nyilatkozatban a kicsapottak feje, *Saier Németh Ignác*, egy elvetemedett gazembernek van nevezve, ezek által eléggé megbüntetve látta az első perben említett vádlottakat s a további büntetés alól felmentette őket.

A vendéglős is fel lett mentve, annak beismerése alapján, hogy őt *Saier Németh Ignác* vezette félre, különben a társulattól sérteni nem akarta.

Az előzmények

Saier Németh Ignác, miután 1898 december 10-én a társulat kebeléből, az akkori Értesítőben bőven kifejtett okok miatt, ki lett csapva, bosszút esküdött a társulat ellen s feltette magában, hogy a mennyiben teheti, meg fogja semmisíteni a Bukaresti Magyar Társulatot. Terve kivételében társakat és pártfogókat igyekezett szerezni magának. Meg is találta hozzá méltó társait a fennebb említett három személyben. — Pártfogókat is talált magának a bukaresti román kath. egyház papjaiban. Ezen kívül egy névjegyet is mutogatott, melynek egyik oldalára egy román miniszteri hivatalnoknak neve volt nyomtatva, másik oldalára pedig román nyelven az volt írva, hogy az illető hivatalnok Saier a Bukaresti Magyar Társulattal szemben bármely előforduló ügyben minden román hatóságnak pártfogásába ajánl-a.

Ily eszközök segítségével hozzászólott Saier gonosz tervének, a magyar társulat megsemmisítésének, keresztül viteléhez. Egyéb tetteinek elhallgatása mellett, itt csak azt említjük meg hogy társaival egymás után bocsátotta ki először magyar nyelven a piszkos nyelvű röpiratokat, melyekben a magyar társulat és ennek azon vezető emberei voltak gyalázva, kik neki terve kivételében utjában állottak. Midőn látta, hogy így nem ér célzt, mert szövetségesein kívül, kiket egyéb érdekek vezet, egyetlen magyar embert sem talál, a ki rágalmainak hitelt adna, a román lapokhoz fordult, hogy a román közvélemény előtt piszkolja be a bukaresti magyarokat s ez által újlag alkalmat adjon a román lapoknak az egész magyar nemzet gyalázására.

Tudva azt, hogy Romániában oly nagy sajtószabadság van, hogy pl. a király uralkodásának 25 éves jubileumakor, vagy a minden évben május 10-én megtartani szokott koronázási emléknap alkalmával míg a lapok egy része dícsérettel és elismeréssel emlíkezik meg a király á dásteljes uralkodásáról, a lapoknak más része ugyan ezen napokon gyászkeretben jelenik meg s azokat a károkat sorolja fel, melyeket Románia a király uralkodása alatt szenvedett; látva továbbá azon naponként előforduló gyanúsításokat, melyekkel az egymással folyton harcban lévő politikai pártok vezéremberei a napi sajtóban állandóan illetik egymást: addig, míg Saier és társai csak általános gyalázó, vagy gyanúsító kifejezéseket használtak a lapokban, tehát több mint egy éven át, ügyet sem vetettünk rájuk, hanem hagytuk őket kedvök szerint szitkozódni.

Midőn azonban hamis tényeket kezdtek felsorolni s azt állították, hogy a választmány és ennek két év előtti elnöke megették azon pénzeket, melyeket a magyar társulat az árvizkárosultak javára és a királyné szobrára gyűjtött volt, a Bukaresti Magyar Társulat választmánya a múlt ősön tartott egyik gyűlésében két év előtti elnöke s jelenlegi tiszteletbeli elnöke: Bartalus Jánosnak úgy szólva akarata ellenére egyhangulag elhatározta, hogy megkérdi a román esküdszékét, mint sajtó híroságot, hogy vajjon ezen ország polgár embereinek véleménye szerint oly pénzekről, melyek nincsenek elveszve, hanem a választmány határozata értelmében való rendeltetési helyekre lettek juttatva és az évi nyomtatott Értesítőben annak idejében nyilvánosan el lettek számolva, lehet-e azt mondani, hogy azokat valaki megette, vagy saját céljaira fordította?

Meg akarta továbbá kérdezni a választmány hogy a romániai közvélemény szerint lehet-e valakiről nyilvánosan, hírlapokban azt hirdetni, hogy aját céljaira fordított, vagyis elikkasztott oly pénzeket, melyeket nem gyűjtött, soha sem kezelt még csak nem is látott s a melyekről be van bizonyítva, hogy nincsenek elveszve, sőt az is be van bizonyítva, hogy a rágalmozók közül kettőnek jelenlétében és hozzájárulásával lettek annak idejében rendes uton elszámolva?

Hogyan törvénykeznek az idegen egyesületek Romániában?

Minthogy a Romániában lévő sok szárazra menő idegen egyesület közül egyetlen

egy sines elismerne jogi személynek, ezeknek úgy jogaik keresése, mint sérenimeik orvoslása végett igen nehéz a törvénykezés. Ugy szoktak rendszeresen segíteni ezen a bajon, hogva elnöküket ilyen esetben korlátlan joggal ruházzák fel. Ha pl. egy több ezer frankról szóló követetést kell behajtani valamely egyesület részére, az elnök úgy perel mintha az adós személyileg neki tartoznék. De ezt is csak abban az esetben teheti, ha már előzőleg úgy lett elintézve a dolog, hogy a tartozásnak személyi látszata van. Ellenkező esetben, ha valaki mégis valamely egyesület nevében akarna perelni, az összes egyesületi tagoktól hitelesített aláírással ellátott felhatalmazást kell felmutatnia, a mi nagyobb egyesületknél a tagok szétszórtsága és különböző városnegyedekbe való illetősége miatt vagy teljesen kivihetetlen, vagy annyi utánjárás és költségbe kerül, hogy a per megnyeréséből származható előny nem éri meg az utánjárást és költséget.

Ebből megérthető, hogy a négy rágalmozó ellen indított sajtóperben, melyet a választmány kezdettől fogva a magyar társulat költségén folytatott, miért szerepelt egyedül Bartalus János, a társulatnak ezelőtti elnöke. Jelenleg pedig tiszteletbeli elnöke, mint felperes. A választmány kérte, őt fel, hogy vállalja magára ezen sok kellemetlenséggel járó ügyet. Az alap meg volt reája, mert a rágalmozó cikkben az ő neve is előfordul s oly pénzek eltulajdonításával van gyanúsítva, melyek soha sem jártak a kezében s a melyeket a választmány más hivatalnokai által szabályszerűen kezeltetett.

A rágalmozó cikkek

A vád tárgyát képező egyik rágalmozó cikk az Epoca című román lap 1899 október 2-án megjelent 260 ik számában foglaltatik s kihagyva belőle a választmányt és az egész magyar társulatot sértő kifejezéseket, csupán a személyre vonatkozó része, mint a melynek alapján e sajtóper indított, szóról szóra így hangzik: „... egy évvel ezelőtt, az árvizek következtében, a club elnöke gyűjtést indított az árvizkárosultak felségelésére s rövid idő alatt összegyűjtött közel 200 frankot. . . S valóban Bartalus János, lelkész megette ezen összeget, valamint megett egy más summát is, közel 300 frankot, melyet gyűjtöttem (t. i. Saier) a meghalt Erzsébet császárné szobrára“.

Mint alább a tárgyalás folyamán leírásánál látni fogjuk, a magyar társulat ügyvédje három, román nyelven írott és hitelesített aláírással ellátott okmányt adott be az esküdszékhez, melyek közül az egyikben a magyar társulat választmánya azt igazolja, hogy Bartalus János 13 évi elnökösködése alatt soha sem kezelte semminemű pénzét a társulatnak; a szóban lévő pénzeket pedig mind addig a titkár kezelte, míg más pénzekkel gyűjt, a pénz tárnok azokat is betette a társulat vas kasszájába, a hol állottak mind addig, míg a választmány által meghatározott helyekre lettek juttatva.

A második okmányban Csengeri Béla titkár nyilatkoztatja ki, hogy úgy az árvizkárosultak czime alatt mint a királyné szobrára gyűlt pénzeket állandóan ő kezelte mind addig, míg a pénztárnok a társulat vas kasszájába betette azokat.

A harmadik okmányban az van igazolva, hogy azon a gyűlésen, melyen egyhangulag el lett határozva, hogy az árvizkárosultak czime alatt kezelt 125 frank a sze-

gény, főleg árva iskolás gyermekek felségelése céljából létrehozott Ferencz József jubileum alapra adassék, jelen volt a négy rágalmozó közül kettő, névszerint: Saier Németh Ignác és Páldeák Sámuel is, kik abban az időben még nem voltak kicsapva a társulattól s szavazataikkal ők is hozzájárultak a fennebbi határozat hozatalához.

Az árvizkárosultak pénzére vonatkozólag itt is megemlítjük azt, a mi úgy a társulat Értesítőjében, mint különféle lapokban annyiszor nyilvánosságra lett hozva. E tekintetben így áll a dolog: 1897 nyarán a magyar társulat nyári mulatságot akart rendezni, melynek tiszta jövedelme fele részben a társulat által végrehajtott építkezésből származott adósságának törlesztésére, fele részben pedig a romániai árvizkárosultak felségelésére lett volna fordítandó. E mulatsággal kapcsolatban ugyanezen célra egyesektől előlegesen befolyt összesen 125 frank adomány. Ugyde a mulatság az akkori sok eső miatt nem sikerült. Két vasárnap kétszer vonult ki a társulat a mulatság színhelyére, a Baneasa nevű erdőbe, de az eső mind annyiszor kiverte, mielőtt egyetlen centim bevétele lett volna. Így a kiadások kiegyenlítésére (zene, nyomdai költség, postadíj, a táncz hely elrendezése, bekerítése stb.) nem maradt más fedezet, mint az egyesektől erre a célra előlegesen begyűlt 125 frank, melyet a társulat joggal fordíthatott volna a nyári mulatsággal járó költségek fedezésére. Azonban nem így tett, hanem, miután az árvizkárosultak érdekében kifejtett tevékenysége a maga idejében nem sikerült, azután pedig, a hivatalos gyűjtés bezáratván, idejét multá, a választmány ezen összeget a titkár által külön cím alatt kezeltette mind addig, míg valamely jótékony célra oda adhatja. E célzt aztán feltalálta a már említett Ferencz József jubileumalapon, melyre az Erzsébet királyné gyász-ünnepélye alkalmával begyűlt 152 frankból ide csatolt 75 frankkal együtt kerek számban 200 frankot ajándékozott a társulat.

Az elmondottakból világos hogy az említett összeget senki sem tulajdonította el hanem az minden időben szabályszerűen kezeltetett. Még jogi szempontból sem lehet támadást intézni az összeg más célra fordítása ellen, mert a határozat egyhangulag hozott és sem a gyűjtők, sem az adakozók nem tettek kifogást az ellen, hogy a Ferencz József jubileum alapfordíttassék azon 125 frank, melynek, a mulatságra kibocsátott meghívó értelmében, tulajdonképen csak fele illette volna az árvizkárosultakat, más fele pedig a magyar társulat adósságának törlesztésére lett volna fordítandó.

A sajtóperre alapul szolgált másik cikk az Epoca című román lap 1899 október 4-én megjelent 262 ik számban található fel. Ebben Kortobius Dániel, nem fizetés miatt a társulat helyiségéből kihányt vendéglős, több hazugságok felsorolása után azt mondja, hogy a magyar társulatban (club) lévő magyarok mind tolvajok.

A tárgyalás.

A fennevezett napon délután 3 óra körül került a sor a magyar sajtóper tárgyalására. Az esküdszék megalakulása után jegyző kijelentte, hogy az „Epoca“ című román lap felelős szerkesztőjét nem lehetett megidézni, mert a szerkesztőségben dolgozók közül senki sem akarta el vállalni az idézetet, azt állítván, hogy annak a lapnak nincs felelős szerkesztője,

hanem mindenki azért felel, a mit ír. Tényleg a lapon nincs megnevezve sem a szerkesztő sem a kiadó. Ebből egy kis szóváltás keletkezett. A társulat ügyvédje azt kívánta, hogy a tárgyalás napolódjék el addig, míg a törvény kipuhatolja a felelős szerkesztő kilétét, mert a román törvények szerint minden lapnak lenni kell felelős szerkesztőjének. A mult őszen épen azért lett hivatalból elhalasztva ezen sajtóper, mert az Epoca szerkesztője nem volt megidézve. Az elnök azonban a tárgyalás megtartását kívánta. Ezután a jegyző felolvasta a panasz-levelet és az inkriminált cikket az Epocából. Ennek megtörténte után elnök felszolitotta vádlottakat, hogy adják elő védelmeiket. Ezek a rágalmozó cikkek tartalmát ismételve személyesen és két ügyvédjük által azzal mentették magukat, hogy ők védelemből használták a hivatolt cikkekben rejlő sértő kifejezéseket azon hirlapi támadásokkal szemben, melyekben részesültek. Ennek bizonyosságául románra lefordították és felolvastatták a magyar társulat válaszmányának azon, hirlapban is megjelent nyilatkozatát, melyben ki van jelenteve, hogy vádlottak a magyar társulattól ki lettek esapva s a melyben a rágalmozó értelmi sznrzője, Saier Németh Ignác, egy elvetemedett gazembernek van nevezve. Politikai indok gyanánt román fordításban felolvastattak még vádlottak a Buk. Közlönyből egy rövid cikket, melynek értelmé az, hogy ha a román esküdszék nem itélné el vádlottakat, minthogy a rágalmozók mindnyájan magyar állampolgárok, a magyar társulat egy magyar bíróság delegálását fogja kérni a magyar igazságügyminisztertől, mely bíróság a helybeli konzulátus által megejtendő tanuvallatások alapján hozzon ítéletet.

Bartalus János felperes a magyar társulat által kiadott nyilatkozatra vonatkozólag megjegyzi, hogy az nem kihívás volt, hanem csak felelet a Saier és társai által a társulat megsemmisítésére irányzott törekvésekre. Különben is ama nyilatkozat nem lehet befolyással a jelen perre, mert azt nem felperes adta ki, sem alá nem írta.

A Buk. Közlönyből idézett cikkre vonatkozólag pedig azt jegyzi meg, hogy az is csak egy felelet volt Saier Németh Ignácznak azon eljárására vonatkozólag, melyszerint ő egy román miniszteri hivatalnoknak névjegyét s ezen lévő irását mutogatva azzal dicsekedett, hogy ő (t. i. Saier) képes lesz megsemmisíteni a magyar társulatot, mert az illető hivatalnoktól ajánlata van a román hatóságokhoz, hogy ezek minden előfordulható ügyben pártolják őt a magyar társulattal szemben. Ez annak idejében egy pár válaszmányi tag által Algiu prefect urnak is be lett jelenteve, s a bejelentés ténye a Bukaresti Közlönyben nyilvánosságra lett hozva.

Ezután a társulat ügyvéde fejtegette, hogy ha valakit sajtó útján rágalmoznak, a rágalmozók kötelesek bizonyítani, jelen esetben azonban még eddig csak szóváltások történtek, de a dolog lényegére vonatkozó bizonyítás semmi seut. Az eddigi beszédekből még nyoma sem látszik annak, hogy a rágalmozó tárgyat képező cikkekben említett pénzeket vajjon elkezelte, vagy eltulajdonította e valaki, vagy nem. Ismétli az ügyvéd, hogy a törvény értelmében a vádlottak volnának kötelesek bizonyítani; de mintán ezt nem teszik, ő beigazolja az ellenkezőt, a mire tulajdenképen nem volna köteles,

mert nem azt kell bizonyítani, hogy valaki becsületes ember, hanem a ki ezt kétségbe vonja, az köteles allítását igazolni. Erre felolvassa ügyvéd és azután az esküdszék elnökének átadja ama román nyelven kiállított és hitelesített aláírásokkal ellátott három darab okmányt melyekről fennebb már tettünk említést s a melyek által igazolva van az, hogy Bartalus János, felperes nem kezelte a magyar társulatnak soha semminemű pénzét, tehát nem is használhatta fel a maga céljaira azt. Be van igazolva az is, hogy az említett pénzeket, melyek nincsenek és nem is voltak soha elveszve szabályszerűen állandóan a titkár kezelte. Es be van igazolva még az is, hogy vádlottak rosszhiszemüleg jártak el, mert kettő közülük jelen is volt a kérdésben lévő pénzek elszámolásánál.

Ezek után elnök ismét a vádlottaknak adta a szót, kik méltatlankodtak ugyan, de a dolog lényegére t. i. az árvizkárosultak és a királyné szobrára gyült pénzekre vonatkozólag egyetlen szót sem említettek.

Az esküdszék ezután félrevomult s 2-3 percnyi tanácskozás után kihirdették a a szótöbbséggel hozott ítéletet, melyszerint vádlottak a sajtó útján elkövetett rágalmozásban nem bünösök.

A teremben tömegesen jelen lévő magyarok között erre az elégedetlenséget kifejező tompa zugás keletkezett, vádlottak pedig a vádlottak padjából torokszakadtából ordították, hogy „éljenek az esküdték!”

A benyomás.

Az esküdszék, mint sajtóbíróság által hozott ítélet különböző benyomást tett a bukaresti magyar körökre. Abban senki sem kételkedik hogy az árvizkárosultak czime alatt kezelte és a királyné szobrára gyült pénzek nincsenek elveszve, hanem szabályszerűen kezeltettek mind addig, míg rendeltetési helyeikre lettek juttatva.

Olyan ember egyetlen egy sincs, a ki meg ne botránkozott volna ez ítélet halatára.

Még azok is, a kiket a vádlottakhoz rokonság, vagy régebbi barátság köte lékei fűznek, vagy azok is kik a jelen szük viszonyok között az öreg titkár keserű kenyerét irigylik s hogy ennek helyét elfoglalhassák titokban örvendenének, ha a magyar társulat kebelében zavart lehetne támasztani, még az ilyenek is, nyilvános beszélgetés közben, megbotránknzásuknak adnak kifejezést az esküdszék ítélele felett.

Sokan azt mondják hogy ittt Romániában az nem rágalmozás, ha valakiról azt állítják, hogy oly pénzt is elköltött, mely soha sem járt a kezében, a melyet még csak nem is látott.

Némelyek magát az esküdszéki intézményt hibáztatják. Ezeknek nem tetszik az, hogy némely fontos, életbe, vagy becsületbe vágó perekben is oly polgárok ítélkeznek, kiket a törvény betűje semmi tekintetben sem köt s a kiket ítéletükért nem lehet felelősségre vonni.

Vannak olyanok is, kik a sajtószabadságot szeretnék megszorítani, hogy a közélet terén működő embereket ne lehessen büntetlenül állandóan sárral dobálni.

Mások úgy okoskodnak, hogy Saier Németh Ignácznak igaza volt akkor, midőn azzal dicsekedett és dicsekszik jelenleg

is, hogy az ő háta megett oly halatmas egyének állanak, kiknek segítségével képes lesz megsemmisíteni a Bukaresti Magyar Társulatot. Ezek azt is következtetik, hogy Saier a magyar társulat ellenségei részéről, kiket ő különben félrevezetett, pénzzel is el van látva a társulat megsemmisíthetése céljából; mert ő szegényebb ember annál, hogy százakat meg ezreket képes volna áldozni a társulat elleni perek folytatására. Ugyanis nem titok, nyíltan beszélnek s az illetők is elismerik, hogy Saier nem csak a saját nevében folytatott perek költségeit hordozza, hanem társainak perköltségeit is viseli, sőt életfentartásukban is segíyezi ezeket az elesett szegény embereket. Mind ezekre pedig pénz kell, melyet a jelenlegi krízises időben a virágkereskedés nem hoz be.

Mi nem találunk hibát sem az esküdszéki intézményben, sem a sajtószabadságban. Különösen ez utóbbi legdrágább kincse minden nemzetnek. Főleg ennek kivívásáért ünnepeljük mi magyarok a márczius 15-ikét.

Igaz, hogy lelkiismeretlen emberek sajtó útján sok botrányt és visszaélést követhetnek el; de az is igaz, hogy sok igazságtalanságot és hibát csak a sajtó útján lehet felderíteni és orvosolni. A hol a nép nagy része kellő felvilágosultsággal és értelemmel bír, ott a lelkiismeretlen emberek izgatása úgy sem talál fogékony talajra. Példa erre a bukaresti magyarság, melynek legnagyobb része a jelenlegi Saierféle izgatásokkal szemben még eddig elég korrektül viselte magát, daczára annak, hogy sok ezek között is a szükölködő, éhes ember, kiket megtántorítani minden időben könnyebb.

Mi a jelenlegi perben itelő esküdtéket sem hibáztatjuk. Inkább a tárgyalás vezetését kifogásoljuk. A tárgyalást vezető elnöknek követelni kellett volna, hogy a vádlottak ne egyebet beszéljenek és ne használjanak sértő kifejezéseket a tárgyalás folyamán, hanem a vád tárgyat képező cikkekben használt sértő kifejezéseik alapos voltát igazolják be, a miről azonban az egész tárgyalás folyama alatt egy szó sem volt. Az esküdtékről egyszerűen azt hisszük, hogy tévedtek, azaz a hibás vezetés miatt az ügy nem állott elég világosan előttük. Tévedni pedig emberi dolog. Azért vannak a felsőbb bíróságok, hogy az alsóbbak esetleges tévedéseit helyrehozzák.

Az esküdtéknek nincs felelősségi bírósága, hanem van országos semmitőszék, melyhez a hibás tárgyalás alapján hozott ítélet megsemmisítéséért lehet folyamodni.

Mi nem jelentettünk be semmiségi panaszt két okból. Először azért, mert meg akartuk kimélni a magyar társulatot a semmiségi panasz beadásával járó költségtől; másodsor azért mert vádlottak maguk gondoskodtak arról, hogy épen ezen ügyet, a brailaiakéhoz hasonló módon, át lehessen tenni a rendes bírósághoz, mely törvénytudó emberekből áll, kik kötelesek a törvény alapján itélni s ítéleteiket indokolni tartoznak.

Mi következik most?

A kik erre a kérdésre óhajtanak feleletet kapni, azoknak most csak röviden annyit mondhatunk, hogy minden lehető módot felhasználunk az igazság kiderítése és a bünösök megbüntetése végett. Egyelőre bevárjuk a román törvényszék ítéletét ebben a tárgyan.